

Vere sanctus

Nieuwsbrief van de Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie

Herfst 2020

Jaargang 19/nr. 2

Redactioneel

Beste Lezer,

U zult dit herfstnummer ontvangen in de eerste dagen van de winter, met mijn beste wensen voor Kerstmis terloops. Een uitgebreid redactioneel zal gewijd zijn aan onze jaarlijkse studiedag in coronatijden. Het hoofdartikel van de paus emeritus is ook omvangrijk, waardoor de rubrieken *Lingua vivens* en *Lezers vragen* in dit nummer zullen uitblijven. Laat mij toe om met een tikje humor de moeilijkheden weg te lachen die het coronavirus met zich heeft meegebracht.

Als verkenner nam ik soms deel aan kookwedstrijden op houtvuur. Ooit stond er *Canard à l'orange* op het menu, maar er was geen eend en we moesten het stellen met een kip. Verder draaiden de sinaasappels uit in een onbruikbare bruine brij waardoor we dringend op zoek waren naar een vervanging zoals appelmoes, maar dat was er ook niet. Eindelijk werden we genoodzaakt, in plaats van het voorziene gerecht, *kip met tomaten* te serveren.

Dat was een beetje het gevoel bij de aanwezigheid in de monumentale kerk van Sint-Jacob in Antwerpen op 4 oktober 2020, die samen met de Antwerpse afdeling van het Verbond *Pro Petri Sede* werd georganiseerd. Door de schuld van het Covid-19 virus, moest de

organisatie van de dag constant aangepast worden: van *Canard à l'orange* kwam er niets, maar de kip met tomaten werd toch gewaardeerd. Met het relaas hieronder zal de lezer duidelijker begrijpen wat we hiermee bedoelen.

De kersverse Kardinaal Jean-Claude Hollerich, aartsbisschop van het groothertogdom Luxemburg, had aanvaard om in Antwerpen een pontificale mis *ad orientem* te celebreren in het Latijn, volgens het missaal van de H. Paulus VI, de zogenaamde *gewone vorm* van de ritus. Na de middag zou hij ook een conferentie houden over hoe evangeliseren in culturen die ver van God zijn verwijderd. Helemaal goeide het virus roet in het eten: in het Vaticaan werd de agenda van de activiteiten waartoe de kardinalen geroepen zijn zozeer door elkaar gehaald dat Kardinaal Hollerich naar Rome moest op de datum die we hadden vastgelegd. Daar was niets aan te doen: *Roma locuta, causa finita*.

Zonder de tussenkomst van de kardinaal met zijn boeiende verhalen moesten we onze dag aantrekkelijk houden. In het verleden hadden we succes geboekt met de formule “studiedag *Via Pulchritudinis*, de Schoonheid een weg naar God”, als middel om de jeugd beter te betrekken bij de Latijnse Liturgie. Schoonheid verkoopt inderdaad beter dan Latijn. Impliciet beweren we terloops dat Latijn en Gregoriaans mooi zijn. We gin-

gen dus voor een nieuwe uitgave van *Via Pulchritudinis*.

Het begrip *Via Pulchritudinis* wist het koor *Lux Amoris* uit Parijs aan te lokken. Al bestaan ze uit een klein veertigtal vrijwilligers in de leeftijdscategorie *young professionals*, ze worden professioneel en talentvol gedirigeerd door Mathias Thery. Ze waren bereid de Mis op te luisteren met Gregoriaanse gezangen en polyfonie, en ook een meditatief concert aan te bieden na de middag in de kerk. Gelukkig maar, want ondertussen bleven de restricties in verband met de pandemie maar aangroeien; aangezien het concert in de kerk zou plaatsvinden, was het nog altijd doenbaar, wat niet het geval zou zijn geweest voor het panelgesprek.

Zelfs de Gregoriaanse vespers waren ze bereid te zingen, tot het moment dat de burgerlijke overheden een quarantaine besloot op te leggen voor alle reizigers uit het buitenland, wat niet meer haalbaar was, met als gevolg dat het koor *Lux Amoris* ook heeft moeten afhaken, tien dagen vóór onze studiedag.

Gelukkig wist men ons de *Schola Gregoriana Cantabo* aan te bevelen, gedreven door Hugo Brangers, die op korte tijd een volledig werkbaar programma kon aanbieden, met het zingen van de lezingen inbegrepen.

Avontuurlijk was ook het organiseren van de lunch. Het parochielokaal van de Sint-Jacobskerk en het Instituut Dames van het Christelijk Onderwijs aan de overkant van de straat kunnen in normale omstandigheden een behoorlijk aantal mensen laten lunchen, in twee groepen: een groep, waarbij de jeugd liever aansluit, met een broodmaaltijd met een kommetje soep, en een andere met een driegangenu voor mensen die over meer middelen beschikken. Ook dat werd door het virus gesaboteerd.

Eventjes leek het dat we toegang kregen tot de prachtige spiegelzaal van het koninklijk paleis op de Meir van Antwerpen maar, wederom, door het sluiten van de keuken als gevolg van een faillissement te wijten aan het Covid-19 virus, werd die oplossing ook afgeblazen, twee weken op voorhand. Geluk-

kig vonden we nog een open restaurant op de andere kant van hetzelfde plein waar we zonder al te veel financiële kleerscheuren terecht konden.

De parochie Sint-Jacob, waar de werkgroep welkom is, was bezig met een actie om oudere waardevolle gewaden uit de kast te halen. Zo werden groene kazuifels uitgehaald die in perfecte staat zijn, en waarvan de stof geassorteerd is met het antependium (1) van het historisch hoogaltaar. Door het wegvallen van de vespers werd de daarbij behorende koorkap niet gebruikt maar wel tentoongesteld in het priesterkoor. In diezelfde geest van promotie van het mooie mochten we rekenen op een bijzonder geslaagde bloemdecoratie, in harmonie met het barokke interieur van de kerk.

Hoofdcelebrant van de Mis was Z.E.H. Kurt Priem, secretaris van de VWHLL, vroeger docent Kerkgeschiedenis en Latijn en nu tijdelijk verbonden aan de Katholieke Universiteit Leuven voor een doctoraat. Hij zong zonder veel moeite de pefatie en de oraties op Gregoriaanse toon. E.H. Pierre François, voorzitter van de VWHLL, was concelebrant. Het aantal misdienaars bleef beperkt omwille van de sanitaire restricties. Hoopgevend was de proportie jongeren aanwezig tussen de gelovigen, vooral in de leeftijdscategorie van de dertigers.

De jaarlijkse studiedag bood dus geen *Canard à l'orange* aan, maar kip met tomaten. Niettemin kunnen we tevreden blikken op een heel aangename ingekorte dag, zonder conferentie, zonder panel, zonder concert, zonder vespers, maar wel met het belangrijkste: een Mis in het Latijn en *ad orientem* in het prachtige barokke interieur van de collegiale kerk van Sint-Jacob de Meerdere. ■

Dr. Pierre François, pr.
Voorzitter VWHLL

Noten

1. Antependium: de stoffen bekleding aan de voorkant van het altaar.

Schoonheid: Wegen naar God

Hieronder vindt u de tekst van een audiëntie van 31 augustus 2011 van Paus Benedictus XVI in Castel Gandolfo:

Dierbare broeders en zusters, de laatste tijd heb ik meermaals aan de noodzaak herinnerd dat elke christen tijd zou vinden voor God, voor het gebed, onder de vele bezigheden die de dagen vullen.

De Heer zelf geeft ons vele gelegenheden om aan Hem te denken. Vandaag zou ik kort willen stilstaan bij één van de wegen die naar God kunnen leiden en ook helpen om Hem te ontmoeten: de weg van artistieke expressies, die deel uitmaken van de “*via pulchritudinis*” – *weg van de schoonheid* – waarover ik meerdere keren gesproken heb en waarvan de mens vandaag de diepste betekenis opnieuw zou moeten vinden.

Het is u zonder twijfel reeds overkomen, dat u ten overstaan van een beeldhouwwerk of schilderij, de verzen van een gedicht of bij het beluisteren van een stukje muziek, een innige emotie voelt, een gevoel van vreugde, dat u met andere woorden duidelijk voelt niet alleen voor materie te staan, een stuk marmer of brons, een beschilderd doek, een geheel van letters of klanken, maar iets groter, iets dat “spreekt”, dat in staat is het hart te raken, een boodschap door te geven, de ziel te verheffen. Een kunstwerk is het resultaat van de scheppende bekwaamheid van de mens die zich vragen stelt over de zichtbare werkelijkheid, die zich inspant er de diepe zin van te ontdekken en die mee te delen doorheen de taal van vormen, kleuren, klanken. Kunst is in staat de behoefte van de mens uit te drukken en zichtbaar te maken om verder te gaan dan wat men ziet, zij drukt de honger en zoektocht uit naar het oneindige. Meer nog, zij is de open deur naar het oneindige, naar een schoonheid en waarheid die verder gaan dan het alledaagse. Een kunstwerk kan de ogen van geest en hart openen, door ons naar boven op te tillen.

Doch er bestaan artistieke expressies die ware wegen zijn naar God, de hoogste Schoonheid, en die zelfs helpen om te groeien in de relatie met Hem, in het gebed. Het gaat om werken die ontstaan vanuit het geloof en die het geloof uitdrukken. We kunnen daar een voorbeeld van zien wanneer we een gotische kathedraal bezoeken: we worden aangegrepen door de verticale lijnen die zich naar de hemel richten, die onze blik en geest naar boven trekken, terwijl wij ons tegelijk klein voelen en toch verlangend naar volheid... Of wanneer wij een romaanse kerk binnengaan: we worden spontaan uitgenodigd tot inkeer en gebed. We bemerken dat die prachtige gebouwen als het ware het geloof van hele generaties in zich bevatten. Of nog, wanneer we een stukje sacrale muziek beluisteren dat de snaren van ons hart doet trillen, is onze ziel als het ware verruimd en keert ze zich gemakkelijker tot God. Ik denk terug aan een concert van Johann Sebastian Bach, gedirigeerd door Leonard Bernstein in München. Op het einde van het laatste stuk voelde ik één van de *Cantates* niet op een rationele manier aan maar in het diepste van mijn hart, alsof wat ik beluisterd had mij de waarheid had doorgegeven, de waarheid van de opperste Componist, wat mij God deed danken. Naast mij zat de Lutherse bisschop van München en ik zei hem spontaan: “als ge dat beluistert, begrijpt ge dat het waar is; zo een sterk geloof is waar, zoals schoonheid die op onweerstaanbare wijze Gods waarheid uitdrukt”.

Doch hoe dikwijls doen schilderijen of fresco's, die het resultaat zijn van het geloof van de kunstenaar, door hun vormen, kleuren, hun licht, ons onze gedachten op God richten en doen zij in ons het verlangen groeien te putten aan de Bron van alle schoonheid. Wat Marc Chagall, een groot kunstenaar, schreef, blijft ten diepste waar, namelijk dat schilders eeuwen lang hun penseel gedrenkt hebben in het gekleurde alfabet dat de Bijbel is. Hoe dikwijls kunnen artistieke expressies gelegenheden zijn om aan God te denken, om ons te laten helpen bij het

gebed of nog, bij het gesprek des harten! Paul Claudel, een beroemd Franse dichter, toneelschrijver en diplomaat, voelde Gods aanwezigheid in de basiliek Notre-Dame in Parijs, in 1886, juist toen hij in de nachtmis het *Magnificat* hoorde zingen. Hij was de kerk niet binnengegaan, gedreven door het geloof, hij was er integendeel binnengegaan om er argumenten te vinden tegen de christenen, en in de plaats daarvan werkte Gods genade in zijn hart.

Dierbare vrienden, ik nodig u uit het belang van deze weg opnieuw te ontdekken, ook voor het gebed, voor onze levendige relatie met God. Steden en landen overal ter wereld herbergen kunstschaten die het geloof weergeven en ons herinneren aan onze relatie met God. Moge het bezoek aan oorden van kunst niet louter een gelegenheid zijn van culturele verrijking – wat ze ook zijn – maar mogen zij vooral een moment van genade worden, van bemoediging om onze band en dialoog met de Heer te versterken, om stil te staan bij de overgang van de simpele uiterlijke werkelijkheid naar de diepere werkelijkheid die zij uitdrukt en de straal te schouwen van de schoonheid die ons raakt, die ons

in het diepste van ons wezen bijna “kwetst” en uitnodigt ons tot God te verheffen. Ik eindig met een gebed uit een psalm, Psalm 27: “Dat ene vroeg ik aan de Heer, dat is al mijn verlangen: daar te zijn – in het huis van de Heer, als de dagen mijns levens, dat ik Gods luister aanschouw, op Hem zien mag binnen zijn tempel” (Ps. 27, 4). Laten wij hopen dat de Heer ons helpt Zijn schoonheid te schouwen, hetzij in de natuur of in kunstwerken, om geraakt te worden door het licht van Zijn gelaat, opdat ook wij licht kunnen zijn voor onze naaste. ■

Bron: rkdocumenten.nl

Mededelingen

— Door de pandemie, en daardoor wat minder inschrijvingen, heeft onze studiedag van afgelopen 4 oktober wat extra kosten met zich meegebracht, met als gevolg dat een deel van onze spaarcenten werd opgebruikt. Door uw abonnement te hernieuwen voor 2021 is uw steun bijzonder welkom voor onze studiedagen in de toekomst.

Vere Sanctus: Colofon

De Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie (VWHLL), gesticht door Mgr.dr. Luc De Maere († 2011), ijvert voor een volwaardig gebruik van het Latijn in de postconciliaire liturgische praxis, naast de volkstaal.

Redactie: Lange Nieuwstraat 73A — 2000 Antwerpen (t.a.v. E.H. Pierre François)

Wetenschappelijk comité: Mgr.dr. J.F. Lescauwae M.S.C., hulpbisschop emeritus, Haarlem († 2013) — dr. J. van Reeth, Faculteit Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, Antwerpen — E.H. dr. J.J. Silvestre, Pauselijke Universiteit van het H. Kruis, Rome,

Contactpersoon: Dr. P. François, pr., 0474 719 131 (vanuit België). +32 474 719 131 (vanuit het buitenland).

E-post: pf@romanliturgy.org, Webpagina VWHLL: <http://vwhll.romanliturgy.org>

Verantwoordelijke Uitgever: P. François (p/a van de redactie)

Periodiciteit: halfjaarlijks, in het voor- en in het najaar

Gewone Nieuwsbrief per post à minimum 5 € per jaar, E-brief via uw elektronisch adres à minimum 3 €. Beide versies zijn uiteraard identiek! Overschrijving IBAN: BE97 8900 2429 0649, BIC: VDSP BE91 met duidelijke vermelding van uw adres en ‘Nieuwsbrief’ resp. ‘E-brief’.

U kan ook steeds een geschenkabonnement voor iemand aangaan!

© 2020 Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie